

University of Groningen

De archieven van Nederlandse politieke partijen

Voerman, Gerrit

Published in:
Archievenblad

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1991

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Voerman, G. (1991). De archieven van Nederlandse politieke partijen. *Archievenblad*, 95(3), 244-253.
http://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=0CFAQFjAG&url=http%3A%2F%2Fwww.kvan.courant.nu%2Findex.php%3Fdownloadpdf%3Dpdf%2Fkva%2F00%2FKVA_7382_REP_001%2FKVA001000099_03.pdf&ei=l-AGVNn2GsHiPMHjgegC&usg=AFQjCNFSrhNo6cUV3yO9QNLU8HTBQCHFqw&sig2=Q4FkHm2127w1GqqCZjvG9g&bvm=bv.74115972,d.ZWU

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Nederlands Archievenblad

jaargang 95 · nummer 3 · september 1991

Een aflevering met speciale aandacht voor archieven van en over de voormalige koloniën.
Was de oorspronkelijke opzet: de koloniale archieven, het resultaat is breder geworden.
Ook de hedendaagse archiefzorg in de betreffende landen komt aan de orde.

Inhoud

P.G.M. DIEBELS - 'Op Papier Vergaan' 174

E.G.P. JAQUET en A.E.M. RIBBERINK - Mr J.A. van der Chijs en de instelling van het landsarchief 191

CHRISTIEN JANSON - Op reis naar het verleden? 203

P.J. MARGRY - Een brandende kwestie: archieven in Suriname 208

JAN FOLKERTS - Nieuwe belangstelling voor een vergeten kolonie 223

LOUIS SICKING - Het Centre des Archives d'Outre-Mer te Aix-en-Provence 226

ERNST PIJNING - Archieven in de Europese gemeenschap: Portugal 233

G.M. BALDÉ en E.A.T.M. SCHREUDER - De opleiding tot archiefambtenaar in de praktijk 238

GERRIT VOERMAN - De archieven van Nederlandse politieke partijen 244

P.W.J. DEN OTTER - Een economisch-historisch apparaat in opbouw: NEHA-series-V 254

Bespreking van inventarissen 259

Kroniek 275

De archieven van Nederlandse politieke partijen

Gerrit Voerman

• • • • •

Het Nederlandse pluralistische partijpolitieke bestel weerspiegelt zich in het aantal depots waarin de partijarchieven zijn ondergebracht. Dat dit op zichzelf geen nadeel hoeft te zijn, blijkt uit een vergelijking met de situatie in Frankrijk. Uit een enquête welke werd verricht door de 'Association des archivistes français'¹ - en die de aanleiding vormde tot dit onderzoek naar de stand van zaken ten onzent - bleek dat zowel de Franse partijen zelf als de archiefbewaarplaatsen de partijarchieven nogal verwaarlozen. Als belangrijkste conclusies gold ten eerste '...l'intérêt très relatif des partis, et encore plus des groupes parlementaires, pour leurs archives, dont l'état de conservation et de classement est rarement satisfaisant...' Daarnaast was ook gebleken '...l'intérêt inégal des archivistes, sans doute sollicités par trop de tâches, et donc la minceur de leur collecte.'² Juist door de aanwezigheid van een aantal instellingen die zich specifiek op een bepaalde ideologisch-politieke stroming of op partijen in het algemeen richten, lijkt de Nederlandse situatie rooskleuriger dan de Franse. Drs Gerrit Voerman is hoofd van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen in Groningen.

In het onderstaande overzicht zijn uitsluitend de landelijke archieven van de politieke partijen opgenomen. De archieven van de afdelingen en regionale partijverbanden blijven hier buiten beschouwing, evenals de persoonlijke archieven van politici.³ Voordat tot de archieven zelf wordt overgegaan, worden eerst enkele inleidende opmerkingen gemaakt bij de instellingen waar partijarchieven zijn gedeponneerd en bij de verwoestende uitwerking van de Tweede Wereldoorlog op deze archieven.

De paradox van de ontzuiling

Afgezien van de archivalia die nog bij de partijen zelf berusten, zijn de archieven van politieke partijen ondergebracht bij zes landelijke instellingen: het Algemeen Rijksarchief (ARA) te Den Haag, het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) te Amsterdam, het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOO), eveneens in Amsterdam gevestigd, het Katholiek Documentatiecentrum (KDC) van de Katholieke Universiteit Nijmegen, het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (HDCNP) van de Vrije Universiteit te Amsterdam en tot slot het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP) van de Rijksuniversiteit Groningen.⁴

De oprichting van de drie documentatiecentra is in meer of mindere mate te beschouwen als een gevolg van de ontzuiling van de jaren zestig. Dit geldt in het bijzonder voor het KDC en het HDCNP. De erosie en dreigende teloorgang van de identiteit van organisaties op levensbeschouwelijke grondslag, gekoppeld aan de stortvloed van allerlei materiaal dat juist als gevolg van dit proces 'los' kwam, leidde tot initiatieven om 'te redden wat er nog te redden viel'. Het in 1969 formeel tot stand gekomen, maar pas een jaar later officieel door Kardinaal Alfrink geopende KDC kreeg als taak het verzamelen en documenteren van alle uitingen van 'het rijke Roomsche leven'.⁵ Geconfronteerd met dezelfde maatschappelijke ontwikkelingen vond dit streven in protestantse kring navolging. In 1971 werd aan de Vrije Universiteit het HDCNP gevormd, dat tot zijn be-

langrijkste doelstelling rekende 'het verwerven, beheren en ontsluiten van archieven en collecties die betrekking hebben op de geschiedenis van het Nederlandse protestantisme na 1800'.⁶

De oprichting van het DNPP is in zekere zin eveneens als een gevolg van het ontzuilingsproces te beschouwen, zij het minder direct dan de hierboven genoemde documentatiecentra.⁷ In de jaren zestig ontdeed de beoefening van de politieke geschiedenis zich van haar verzuilde keurslijf. Als de keerzijde van de medaille kwam tegelijkertijd de sociale geschiedenis meer in de belangstelling te staan. Als gevolg van beide ontwikkelingen voltrok zich de emancipatie van de politieke partij als onderzoeksobject. In plaats van een voetnoot bij de parlementaire geschiedenis werd de partij gaandeweg een meer op zichzelf staand thema. In het verlengde van deze ontluikende belangstelling ligt de totstandkoming van het DNPP in 1973, dat zich 'het verschaffen van een systematische en algemeen toegankelijke documentatie van met name de na-oorlogse ontwikkelingen van de Nederlandse politieke partijen' ten doel stelt.⁸

... DNPP, Oude Boteringestraat, Groningen ...

Naast deze drie documentatiecentra zijn ook op het IISG, het RIOD, het ARA en het Rijksarchief in Noord-Brabant landelijke partijarchieven gedeponeerd. Hier wordt alleen kort stilgestaan bij het IISG, vanwege het feit dat deze instelling deels ook in het 'verzuilde' partijarchievenlandschap past. Het IISG is in 1935 van de grond gekomen. Bij de totstandkoming hebben sociaal-democraten een vooraanstaande rol gespeeld.⁹ Om die reden - en uiteraard vanwege de oriëntatie op de (inter)nationale arbeidersbeweging - is het IISG het 'natuurlijk' onderkomen van de archieven van de linkse partijen in Nederland en kan het tot op zekere hoogte als het socialistische equivalent van KDC en HDCNP worden beschouwd.

Hoewel de meeste - na-oorlogse - partijarchieven pas in de loop van de jaren zeventig op de bovengenoemde instellingen zijn ondergebracht, wordt het patroon van de verspreiding van de collecties over de bewaarplaatsen grotendeels bepaald door de oude scheidslijnen der verzuiling. Om die reden zal per archiefbewaarplaats een overzicht worden gegeven van de aldaar gedeponeerde partijarchieven, dat vervolgens in de bijlage nog eens schematisch - met de partij als uitgangspunt - zal worden weergegeven. Voordat hiertoe wordt overgegaan, zullen eerst beknopt de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog op de partijarchieven worden beschreven.

Tweede Wereldoorlog

In het algemeen hebben weinig vooroorlogse partijarchieven de jaren 1940-1945 overleefd. Van de liberale partijen is vrijwel niets meer over uit de periode van vóór de Duitse bezetting; zowel de archieven van de Liberale Unie en de Liberale Staatspartij 'de Vrijheidsbond' (LSP) als van de Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB) zijn in de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan.¹⁰ Slechts van het archief van de Bond van Vrije Liberalen (BVL) lijkt een behoorlijk gedeelte te zijn bewaard gebleven. Het archief van de Unie was eerder al - na de totstandkoming van de LSP in 1921, waarin de Unie opging - enige tijd verdwenen. Het archief van de LSP - met daarin naar mag worden aangenomen de stukken van de Unie die aan het

begin van de jaren dertig waren teruggevonden - werd na het verbod van deze partij op 5 juli 1941 door de Duitse bezetters in beslag genomen. 'Waarschijnlijk is alles naar Duitsland overgebracht en daar door bombardementen verloren gegaan', aldus A. W. Abspoel, voormalig secretaris van de LSP-afdeling Amsterdam.¹¹ Een klein deel van het LSP-archief dat de oorlog heeft overleefd - voornamelijk stukken betreffende het partijsecretariaat en het hoofdbestuur - bevindt zich in de archieven van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) die zijn gedeponeerd op het ARA en het DNPP.

Ook het grootste gedeelte van de vooroorlogse archieven van de confessionele partijen bestaat niet meer. Van het archief van de Rooms-Katholieke Staatspartij (RKSP) is amper meer wat over; verpakt in acht kisten werd het in beslag genomen door de Duitsers, waarna verder elk spoor ontbreekt.¹² Bij de gedwongen liquidatie van de partij in juli 1941 werd echter een aantal stukken betreffende het partij- en dagelijks bestuur en de Tweede Kamerfractie (de 'Katholieke Kamerclub') achtergehouden, die nu het hoofdbestanddeel van het archief uitmaken. De Antirevolutionaire Partij (ARP) was eenzelfde lot beschoren. Ook hier is het overgrote deel van het archief verdwenen, behoudens notulen van het Centraal Comité van antirevolutionaire kiesverenigingen (1878-1940; 0,4 m) en de Tweede Kamerfractie (de 'antirevolutionaire Tweede Kamerclub'; 0,3 m). In tegenstelling tot RKSP en ARP, waarvan ondanks alles een aantal van de belangrijkste documenten gespaard is gebleven, hebben bij de Christelijk-Historische Unie (CHU) uitsluitend gedrukte stukken en documentatie de oorlog doorstaan.

Paradoxaal genoeg is als enige archief van de grote vooroorlogse partijen dat van de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDAP) bewaard. In 1939 was het centrale archief van de SDAP reeds op het IISG gedeponeerd. In verband met de toenemende oorlogsdreiging begon het Instituut delen van zijn internationale collectie over te brengen naar Engeland. De SDAP-leiding echter wenste niet dat haar archivalia over de grens werden gebracht. Na de Duitse inval vielen zij dan ook in handen van de bezetter, die ze samen met andere verzamelingen van het IISG in 1944 naar

Polen overbracht. Nadat het SDAP-archief in een zoutmijn was opgeslagen, dook het uiteindelijk in Krakau op. In 1956 werd het - gehavend - door de Poolse autoriteiten weer aan het IISG overgedragen: met name wat betreft de periode 1914-1918 waren er hiaten ontstaan. Ook de periode na 1933 vertoont veel leemten, doordat in mei 1940 het partijsecretariaat vele stukken uit die jaren zelf had vernietigd.¹³

Het archief van de Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) is ook gehavend uit de Tweede Wereldoorlog te voorschijn gekomen. Was bij de andere partijen de Duitse bezetter hiervoor (soms indirect) verantwoordelijk, de archivalia van de NSB werden voor een deel door de partij vernietigd na de Geallieerde landing in Normandië en de daarop volgende opmars. 'Rond Dolle Dinsdag, in september 1944, zijn tijdens de toen heersende verwarring veel nationaal-socialistische bescheiden verloren gegaan', aldus de archivaris van het RIOD.¹⁴ Ook bij de bevrijding gingen waardevolle documenten in vlammen op, vaak doordat de bevolking NSB-panden in brand stak.

Vrij ongeschonden bleek het archief van de fascistische partij van Arnold Meijer, Zwart Front en Nationaal Front (1934-1941), de oorlogsjaren te hebben overleefd. Toen deze partij door de Duitsers in 1941 werd verboden, werd het archief veiligheidshalve opgeborgen, eerst in een kluis, daarna in de grond en nadien in de woning van Arnold Meijer. Na de dood van Meijer in 1965 kwam het archief in handen van mr J. Th. Stakenburg, die het in 1970 in eigendom overdroeg aan het Rijksarchief in Noord-Brabant.

Archiefbewaarplaatsen

Op het KDC zijn de archieven gedeponeerd van de landelijke politieke partijen van katholieke signatuur of oorsprong. Naast het hierboven vermelde archief van de RKSP - geen partijarchief in de eigenlijke zin des woords, maar meer een achteraf samengesteld geheel - is op het KDC ook het archief van haar opvolger de Katholieke Volkspartij (KVP) aanwezig. Dit bijna 100 meter grote archief bestaat uit zeven onderscheiden archieven, waarvan dat van het Partijbureau (66,9 m) en de Twee-

de Kamerfractie (19,3 m) de belangrijkste zijn.¹⁵ Min of meer als *Fremdkörper* is op het KDC ook het archief van de Politieke Partij Radicalen (PPR) gedeponeerd. Als linkse afsplitsing van de KVP in 1968 geraakte de PPR geleidelijk aan in het gezelschap van de PSP en CPN. In 1990 ging zij met deze partijen en de Evangelische Volkspartij (EVP) op in Groen Links. Binnenkort zal het gehele archief van de PPR zijn overgedragen aan het KDC.

De archieven van de ARP en de daarmee verwante instellingen worden - gescheiden - beheerd door het HDCNP. Naast de archieven van Centraal Comité (58,0 m) en Kamerfractie (1,4 m) bestaat deze collectie onder andere uit het archief van de jongerenorganisatie ARJOS (45,0 m) en van de Dr A. Kuypersstichting, het wetenschappelijk bureau van de antirevolutionairen (50,0 m). Verder zijn de archieven van meer dan dertig lokale kiesverenigingen op het HDCNP raadpleegbaar.¹⁶

Landelijke archieven van de sociaal-democratische partijen zijn zonder uitzondering op het IISG ondergebracht. In de eerste plaats geldt dat voor de SDAP. Van dit archief maken tevens de notulen van de Tweede Kamerfractie deel uit. De stukken van de vrouwen- en jongerenorganisaties zijn daarentegen weer opgenomen in zelfstandige archieven. Ook archivalia van vele afdelingen en federaties van de SDAP zijn hier gedeponeerd.¹⁷ De naoorlogse opvolger van de SDAP, de Partij van de Arbeid (PvDA), heeft haar archief eveneens op het IISG gedeponeerd. Van dit partijarchief maken de Tweede Kamerfractie, de jongeren- en vrouwenorganisaties en de Wiardi Beckmansstichting (het wetenschappelijk bureau van de PvDA) geen deel uit; de vaak omvangrijke archieven van deze instellingen zijn zelfstandig gedeponeerd.¹⁸ In het eveneens op het IISG aanwezige archief van de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP) maken deze neveninstellingen daarentegen wel weer - herkenbaar - deel uit van de gehele collectie.¹⁹ Het archief van de PSP loopt tot 1981. Na de fusie van de PSP met CPN, PPR en EVP in Groen Links is het resterende deel inmiddels ook aan het IISG overgedragen. Tot slot verdient het archief van de Revolutionair-Socialistische Partij (RSP), vanaf 1935 omgedoopt tot Revolutionair-Socialistische Arbeiderspartij (RSAP) vermelding.²⁰

laat vrij
DIE HOEVE!

stemt op de
PARTIJ VAN DE VRIJHEID
DE SLEUTEL TOT 'N VRJE BOERENSTAND

De minst verzuilde partijen als de liberale en de CHU hebben een 'eigen' bewaarplaats altijd moeten ontberen. In lijn met de maatschappelijke groeperingen die deze partijen representeerden en die zich doorgaans het meeste thuisvoelden bij organisaties van *algemene* signatuur, kwamen hun archieven terecht op het Algemeen Rijksarchief in Den Haag. Het archief van de CHU werd hier in 1980 gedeponerd, na de totstandkoming van het Christen Democratisch Appèl (CDA) (Het partijarchief van het CDA met betrekking tot de aanloop tot de fusie is overigens eveneens op het ARA aanwezig.²¹) Afgezonderd van het CHU-archief zijn de collecties van de neveninstellingen als bijvoorbeeld de Jhr Mr A.F. de Savornin Lohmanstichting, het wetenschappelijk bureau (7,3 m).²² Het eerste deel van het archief van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) werd in de jaren zeventig op het ARA gestald.²³ Geleidelijk aan echter verlegde de VVD haar koers²⁴ en besloot de partij haar archivalia op het DNPP te deponeren.²⁵ Tevens kreeg het DNPP de beschikking over een uitgebreide microfiche-collectie, betrekking hebbende op materiaal dat eerder naar het ARA was overgebracht. In beide delen van het archief bevinden zich naast stukken van het partijsecretariaat ook documenten van neveninstellingen. Op het DNPP is afzonderlijk het - slechts voorlopig geordende - archief van de Tweede Kamerfractie van de VVD gedeponerd. Een deel van het archief van Democraten 66 (D66) is onlangs eveneens op het DNPP ondergebracht en zal op korte termijn worden geordend. Het overgrote deel echter berust nog op het partijbureau in Den Haag.

Naast archivalia van liberale signatuur beheert het DNPP ook het archief van de partij Democratisch Socialisten '70 (DS'70).²⁶ Deze partij valt gezien haar oorspong - een rechterafplitsing van de PVDA - eveneens buiten het verzuilde politieke kader dat bij deponering van partijarchieven lange tijd doorslaggevend leek. Hetzelfde geldt in zekere mate voor de Evangelische Volkspartij (EVP). De totstandkoming van deze partij is te beschouwen als een reactie op de fusie van ARP, KVP en CHU in het CDA. Nu de EVP in het bredere verband van Groen Links is opgegaan, zal het partijarchief deze zomer aan het DNPP worden overgedragen.

Op het RIOD, dat kort na de Tweede Wereld-

oorlog is opgericht, worden de archivalia van de Nationaal-Socialistische Beweging beheerd. Verder zijn daar ook de archieven van de Nederlandsche Unie - een politieke formatie die tijdens de Tweede Wereldoorlog een alternatief poogde te bieden voor de NSB - en van de Nederlandse Volksbeweging (NVB)²⁷ - die na de bevrijding in 1945 de weg voor de oprichting van de PVDA voorbereidde - gedeponerd. Het Rijksarchief in Noord-Brabant tenslotte beheert verscheidene archieven van rechtsradicale personen en partijen in het interbellum, waaronder het archief van de fascistische partij Zwart en Nationaal Front. Eigenlijk vallen zij buiten het bestek van dit overzicht, aangezien vertegenwoordigers van deze bewegingen nooit zitting in het parlement hebben gehad.

Archieven bij partijen

De archieven van de drie orthodox-protestantse partijen berusten alle op hun partijsecretariaat. Het archief van de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP) is opgeslagen in het Ds Kerstenhuis te Den Haag en bevat naast recent materiaal onder ander ook hoofdbestuursnotulen uit de vooroorlogse periode. Het Gereformeerd Politiek Verbond (GPV) heeft zijn archief eveneens in eigen beheer op het partijbureau in Amersfoort, net zoals de bescheiden van de Reformatorische Politieke Federatie (RPF), die op het partijsecretariaat in Nunspeet berusten.

Als laatste in dit overzicht wordt het archief van de Communistische Partij Nederland (CPN) genoemd. Nadat dit archief lange tijd hermetisch gesloten was geweest, werd het in 1985 door het partijbestuur onder bepaalde voorwaarden opengesteld.²⁸ Het archief - dat op het partijbureau van de CPN (tegenwoordig Groen Links) is opgeslagen - betreft hoofdzakelijk de periode na 1940. De documenten daterende uit de vooroorlogse periode zijn hoogstwaarschijnlijk bij de inval van de Duitsers vernietigd. In dit gemis is enigszins voorzien met de microfiches die het IPSO - het voormalige wetenschappelijk bureau van de CPN - in 1981 ontving van het Instituut voor Marxisme-Leninisme in Moskou en die betrekking hebben op CPN-materiaal uit de periode 1918-1941.²⁹ Door de *glasnost*

is tegenwoordig ook de deur van het archief van de Communistische Internationale (Comintern) in Moskou voor vertegenwoordigers van communistische partijen op een kier gezet. Onderzoekers van de CPN constateerden ter plekke dat er in dit archief 'nog tientallen mappen met duizenden vellen papier' betreffende de relatie tussen de CPN en de Comintern in het interbellum bleken te zijn.³⁰

Slot

Vergeleken met Frankrijk is de situatie in Nederland wat betreft de deponering van landelijke archieven zonder meer goed te noemen. Het overgrote deel van de partijen heeft zijn stukken ondergebracht bij professionele bewaarplaatsen. Daarbij werd in de meeste gevallen gekozen voor een instelling die (al) actief was op het levensbeschouwelijke terrein waartoe ook de betrokken partij behoorde. Deze verzuiling *après la lettre*

lijkt mede een rol te hebben gespeeld bij de florissante staat van de Nederlandse partijarchieven. Toch zijn er ook schaduwzijden. Zo heeft de Tweede Wereldoorlog huisgehouden in de bescheiden van de partijen, waardoor zeer veel waardevol materiaal voor eeuwig verloren is gegaan. Daarnaast is de toestand van de partijarchieven op de hier buiten beschouwing gelaten lokale en regionale niveau's ongetwijfeld minder rooskleurig. De regelmatige secretariaatswisselingen en het feit dat bestuurswerkzaamheden in de lagere gremia overwegend door vrijwilligers worden verricht, laten hun sporen na in de archiefvorming op deze niveau's. Dit laat echter onverlet dat er veel archiefmateriaal van politieke partijen voor handen is dat vraagt om bestudering door historici of politicologen.

Overzicht archieven Nederlandse politieke partijen

Vrijwel zonder uitzondering is voor de raadpleging van (delen van) partijarchieven de toestemming vereist van depositant of depositaris. Vanwege de grote verscheidenheid in de wijze waarop de toegankelijkheid is geregeld, is er in het bijgaande overzicht van afgezien deze voor elk archief afzonderlijk te vermelden. Aanbevolen wordt vóór raadpleging contact op te nemen met de betreffende bewaarplaats.

Bij het vermelde aantal strekkende meters dat een archief omvat dient te worden opgemerkt dat de partijarchieven onderling nogal verschillen wat betreft het opnemen van stukken van nevenorganisaties en Kamerfracties. Een partijarchief is met andere woorden lang niet altijd synoniem met het archief dat door het landelijk secretariaat van de partij is gevormd.

De bibliografische gegevens van de inventarissen en plaatsingslijsten zijn in de noten van de bovenstaande tekst vermeld.

Partij	Periode	Lengte	Plaats	Invent.
• Antirevolutionaire Partij (ARP)	1878-1980	58,0	HDCNP	±
• Bond van Vrije Liberalen (BVL)	1905-1917	*	ARA	+
• Christelijk-Historische Unie (CHU)	1942-1980	19,0	ARA	+
• Christen Demotratisch Appèl (CDA)	1973-1980	8,0	ARA	
• Communistische Partij Nederland (CPN)	1940-1985	?	PB	+
	1918-1941		PB/IISG	+
• Democraten 66 (D66)	1966-	?	PB	±
			DNPP	-
• Democratisch Socialisten '70 (DS'70)	1970-1983	3,4	DNPP	+
• Gereformeerd Politiek Verbond (GPV)	1948-1991	?	PB	-
• Liberale Staatspartij (LSP)	1921-1946	**	DNPP	+
	1930-1945	***	ARA	+
• Katholieke Volkspartij (KVP)	1945-1980	98,3	KDC	+
• Nationaal-Socialistische Beweging (NSB)	1931-1945	60,0	RIOD	+
• Pacifistisch-Socialistische Partij (PSP)	1955-1981	14,0	IISG	+
• Partij van de Arbeid (PvDA)	1946-1984	275,0	IISG	****
• Partij van de Vrijheid (PvdV)	1946-1848		DNPP	+
	1946-1948		ARA	+
• Politieke Partij Radicalen (PPR)	1966-1989	15,5	KDC	±
• Reformatorische Politieke Federatie (RPF)	1975-1991	20,0	PB	-
• Revolutionair-Socialistische Partij (RSP)/ Revolutionair-Socialistische Arbeiderspartij (RSAP)	1928-1940	1,3	IISG	+
• Rooms-Katholieke Staatspartij (RKSP)	1891-1945		KDC	+
• Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (SDAP)	1894-1946	74,0	IISG	+
• Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP)	1918-1991	?	PB	±
• Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD)	1948-1987		DNPP	+
	1948-1978		ARA	+
• Zwart en Nationaal Front	1934-1941	14,25	RANB	+
•	Onderdeel van het VVD-archief, ARA.			
**	Onderdeel VVD-archief, DNPP.			
***	Onderdeel van het VVD-archief, ARA.			
****	Coderings- en brievenboekjes per jaar.			

Afkortingen van bewaarplaatsen:

ARA	Algemeen Rijksarchief
IISG	Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
RIOD	Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie
KDC	Katholiek Documentatiecentrum
HDCNP	Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme
DNPP	Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen
PB	Partijbureau
RANB	Rijksarchief in Noord-Brabant

Summary

The archives of the political parties in the Netherlands For a long time the Dutch political system was characterised by an extreme form of pluralism. In the 1960s a process of *erosion* began to make itself felt: gradually smaller parties joined to form larger ones and the identity of organisations based on specific religious and ideological principles began to fade. It was more or less in the wake of this development that three documentation centres were set up, with the aim of

preserving what was left of the old institutions: the *Catholic Documentation Centre* (KDC), University of Nijmegen; the *Historical Documentation Centre of Dutch Protestantism* (HDCNP), Amsterdam University; the *Documentation Centre of the Dutch Political Parties* (DNPP), Groningen State University. These three centres and the *National State Archives*, the *International Institute of Social History*, and the *State Institute of War Documentation* (RIOD) are the six institutes where the archives of the political parties can be found.

Noten

- 1 P. Canavaggio, 'La conservation des archives des partis politiques', in: *La Gazette des Archives* 1990, nr. 148, 11-22.
- 2 Canavaggio, *Conservation*, 22.
- 3 Zie hiervoor de *Overzichten van de archieven en verzamelingen in de openbare archiefbewaarplaatsen in Nederland*. Voor archieven van politici zij verwezen naar het Centraal Register van Particuliere Archieven te Den Haag. Zie voor een overzicht van de archieven met betrekking tot liberale partijorganisaties en politici G. Voerman, *De VVD en haar voorlopers: bibliografie van het georganiseerde liberalisme in Nederland*, in 1991 te verschijnen.
- 4 Hoewel er geen partijarchieven zijn ondergebracht - naar tenminste mag worden aangenomen - is het in dit verband van belang te wijzen op de dossiers betreffende leden en sympathisanten van extreem-rechtse en -linkse partijen die in het bezit zijn van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD). Los van andere redenen is vernietiging van deze persoonsdossiers vanuit het oogpunt van de bestudering van politieke
- partijen bepaald ongewenst.
- 5 Zie over de totstandkoming van het KDC: 'Het KDC na twee jaar', in: *Jaarboek 1971 van het Katholiek Documentatiecentrum* (Nijmegen [1971]), 12-24.
- 6 *De archieven en verzamelingen in het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlandse Protestantisme (1800-heden)* (Amsterdam 1990), 5.
- 7 Zie hierover uitgebreid R. A. Koole, 'Het DNPP en de bestudering van politieke partijen', in: *Groniek: Gronings historisch tijdschrift* (1985), nr. 94, 54-63.
- 8 Zie hiervoor meer uitgebreid de *Beschrijving van de collecties van het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen*, Groningen 1987 (derde druk); een geheel herziene editie is in voorbereiding en zal naar verwachting in 1991 verschijnen.
- 9 Zie 'Geschiedenis van het IISG', in: M. Campfens, *De Nederlandse archieven van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam* (Amsterdam 1989) (tweede herziene en uitgebreide druk), XI-XXIII.
- 10 G. Voerman, 'Een vergeten hoofdstuk? Over de geschiedschrijving van het liberalisme', in:

Liberaal reveil 29 (1988), 3 (oktober), 96-99.

- 11 A. W. Abspoel, 'Professor Telders in de politiek', in: *Levensbeschrijving van Prof. Mr. B.M. Telders* (Den Haag 1972), 121.
- 12 R.K. Staatspartij en Katholieke Volkspartij: *archiefinventarissen en bibliografie* (Nijmegen 1991), 17-18.
- 13 Zie Campfens, *Nederlandse archieven*, XVIII-XIX; en H. Hondius en M. Schrevel, *Inventaris van het archief van de Sociaal-Democratische Arbeiders Partij (SDAP) 1894-1946* (Amsterdam 1985), XI-XIV.
- 14 E. Somers, 'Het archief van de NSB. Totstandkoming, samenstelling en ontsluiting', in: *Jaarboek 1989 Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie* (Amsterdam 1989), 210-222. Ten behoeve van de geschiedschrijving van het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog door L. de Jong werden naast een inventaris van het archief ook regestenlijsten opgesteld.
- 15 R.K. Staatspartij en Katholieke Volkspartij, 41.
- 16 Zie voor een uitvoerig overzicht de *Archieven en verzamelingen in het HDCNP*, 21-23.

- 17 Zie voor een uitvoerig overzicht van alle op het IISG gedeponeerde archiefmateriaal betreffende de SDAP: Campfens, *Nederlandse archieven*, 4-20. Zie voor de inventaris van het landelijke SDAP-archief Hondius en Schrevel, *Inventaris*.
- 18 Zie voor een uitvoerig overzicht van alle op het IISG gedeponeerde archiefmateriaal betreffende de PVDA Campfens, *Nederlandse archieven*, 20-37.
- 19 J. Hofman, *Inventaris van het archief van de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP) (1955-) 1957-1981*, Amsterdam, 1990. Zie voor een uitvoerig overzicht van alle op het IISG gedeponeerde archiefmateriaal betreffende de PSP: Campfens, *Nederlandse archieven*, 40-44.
- 20 Zie voor een uitvoerig overzicht van alle op het IISG gedeponeerde archiefmateriaal betreffende de RSP/RSAP: Campfens, *Nederlandse archieven*, 49-52.
- 21 Van dit partijarchief bestaat een plaatsingslijst. Het archief van de Tweede Kamerfractie is ook op

het ARA gedeponeerd; zie J. A. A. Bervoets, *Plaatsingslijst van het archief van het Christen Democratisch Appèl (CDA) over de jaren 1975-1982*, Den Haag 1988.

- 22 J. A. A. Bervoets, *Plaatsingslijst van archieven van enige Christelijk-Historische organisaties 1893-1980*, Den Haag 1983.
- 23 J. A. A. Bervoets en I. P. P. Gardien, *Plaatsingslijst van archivalia van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie en daaraan voorafgaande liberale bewegingen (1900) 1945-1966*, Den Haag 1978. Met een supplement (-1978).
- 24 Zie hierover partijsecretaris W. J. A. van den Berg, 'De VVD en het DNPP', in: *Liberaal reveil* 28 (1987), 3 (oktober), 90-92.
- 25 R. A. Koole, P. Pot en G. Voerman, 'Plaatsingslijst van het archief van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie', in: *Jaarboek 1990 Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen* (Groningen 1991), 186-215.
- 26 G. Voerman, 'Plaatsingslijst behorende bij het archief van de poli-

tieke partij Democratisch Socialistisch '70 (DS'70)', in: *Jaarboek 1986 DNPP* (Groningen 1987), 180-194.

- 27 Ook bij het IISG berust een (deel van het) NVB-archief; zie Campfens, *Nederlandse archieven*, 56.
- 28 Zie de 'Inleiding bij de inventaris van het archief van de CPN', het 'Reglement voor het partijarchief van de CPN' en de 'Inventaris van het archief van de CPN', in: C. Boet e.a., *Van bron tot boek: apparaat voor de geschiedschrijving van het communisme in Nederland* (Amsterdam 1986), 9-22. Zie voor een overzicht van de archivalia van de CPN op het IISG M. Campfens, 'CPN-archieven op het IISG', in: Boet e.a., 46-48; en Campfens, 45-48.
- 29 Zie J. Wickel, 'CPN-collectie in Moskou', in: Boet e.a., 23-37. Zie ook Campfens, 47.
- 30 J. Morriën, 'Telegrammen uit Tweede Wereldoorlog in Cominternarchief', in: *Politiek en Cultuur* 50 (1990), 247-254.